

עיקרי הדוח

נספח א': שיטת דיווח כספי

הדוח כולל פרטי חברות וכן דיווח כספי מפורט ברמת החברה הבודדת וברמה מצטברת לשנת 2007 וכן נתוני השוואה לשנתיים שקדמו.

לגבי אוכלוסיית החברות הכלולות בדוח נא ראו סעיף 1 למבוא לעיל.

1. הערות כלליות

- א. בחישוב סה"כ ההון העצמי, בחברות שהונן העצמי שלילי, ניתן להון העצמי סכום אפס.
- ב. בכל מקום בו צוין בדוח חברות "ממשלתיות" הכוונה לחברות ממשלתיות ולחברות בנות ממשלתיות (ללא החברות המעורבות), אלא אם כן צוין אחרת.
- ג. בכל מקום בו צוין בדוח חברות עיקריות, מדובר בחברות בעלות התוצאות הכספיות הגבוהות ביותר בערך מוחלט.

הנתונים מהווים סיכום של הדוחות המאוחדים של החברות. אין לראות את הנתונים האגרטיביים כנתוני דוח כספי מאוחד של כלל החברות הנ"ל, אלא כסיכום של נתוני דוחות כספיים הנערכים על ידי החברות. דוח כספי מאוחד, אם היה מתבצע, היה כולל בתוכו פעולות נוספות כגון ביטול עסקאות הדדיות בין החברות ונטרול יתרות הדדיות. כמו כן, הכנסות והוצאות חברות מעורבות, נכסיהן והתחייבויותיהן לא היו נכללות בדוח כספי מאוחד. השקעות המדינה בחברות אלו היו מקבלות ביטוי על פי שיטת השווי המאזני או בשיטת העלות בהתחשב בשיעור אחזקות המדינה ויכולת השפעתה על מדיניותה הכספית והתפעולית של החברה המוחזקת. חברות מעורבות ששיעור אחזקת המדינה בהן קטן מ-5% ואחזקת המדינה בהן אינה אחזקה מהותית, כולל אחזקה כ"בעל עניין" על פי הגדרות חוק ניירות ערך, אינן נכללות בדוח זה.

בדוחות הכספיים נכללו נתונים מאקרו כלכליים הכוללים תוצר לאומי גולמי, יצוא משק פו"ב, השקעה גולמית ומועסקים במשק. נתונים אלו מתבססים על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. התוצר הלאומי הגולמי של החברות מחושב לפי הרווח התפעולי והוצאות שכו.

נתוני שנה קודמת מוינו או תואמו מחדש (RESTATEMENT) בהתחשב במיונים ובהתאמות שנכללו בדוחות הכספיים החתומים של החברות.

המידע הכספי הנכלל בדוח זה מתבסס בחלקו על טיטות הדוחות הכספיים של החברות במקרים בהם עד למועד הגשת דוח זה טרם אושרו הדוחות הכספיים של חברות אלו. נציין, כי נתוני הדוחות הכספיים המאושרים עלולים להיות שונים מנתוני הטיטות. לעניין פירוט החברות שהגישו דוחות כספיים מאושרים או טיטות לשנים 2006 ו-2007 נא ראו לוח מס' 12.

יש לציין, כי בעקבות הפיכת רשות הנמלים לארבע חברות ממשלתיות (חברת נמל חיפה, חברת נמל אילת, חברת נמל אשדוד וחברת נמלי ישראל) והפיכת רשות הדואר לחברת דואר ישראל ולחברת הבת בנק הדואר במסגרת השינויים המבניים שבוצעו, נערכו החברות בסיוע הרשות ומומחים מטעמה להגשת דוחות כספיים כחברות ממשלתיות ובמסגרת הסטנדרטים הגבוהים יחסית הנדרשים על ידי הרשות (נא ראו נספח שינויים מבניים). בנוגע לחברות נמלי ישראל גובשו תקנות מיוחדות לקביעת יתרות הפתיחה.

בהתאם לחוזר דוחות כספיים 2008-3 מיום 21 בפברואר 2008 (להלן "החוזר") שפורסם ע"י הרשות (ניתן לעיין בחוזר זה באתר האינטרנט של רשות החברות שכתובתו www.gca.gov.il) נדרשות החברות, בין היתר, לכלול ביאור מרכזי בדוחות הכספיים שיכלול את הפרטים כדלקמן:

1. "בהתאם להחלטת ממשלה בק/ 70 מיום 5 באוגוסט 2004, התקינה החשבונאית הכללית לגבי החברות הממשלתיות הינה של הסקטור הפרטי. התקינה הייחודית לחברות הממשלתיות, הינה בנוסף לתקינה של הסקטור הפרטי או כהרחבה או כחידוד של נושאים ייחודיים לחברות ממשלתיות כמפורט בחוזרי הרשות. התקינה הייחודית לחברות הממשלתיות תבצע בהתאם לחוק. הרשות תמשיך להסתייע בצוותים המקצועיים שהוקמו על ידה לצורך זה".

עיקרי הדוח

2. נקבעו לחברה יעדים (בין בחקיקה, בין בהחלטות ממשלה, או על ידי רשות מוסמכת על פי דין לקבוע יעדים וכן בהסכמים בין החברה לבין המדינה או רשות מרשויותיה), תכלול החברה בדוחות הכספיים מידע כספי מהותי הרלוונטי למדינה וליתר המשתמשים בהם לצורך קבלת החלטות כלכליות.
3. חברה ממשלתית תיתן בדוחות הכספיים גילוי בנוגע למדיניות הרשות לגבי חלוקת דיבידנד מרווחי החברה.
4. חברה ממשלתית המנהלת נכסים, התחייבויות ופעילויות עבור גופים אחרים, כדוגמת החברות לניהול קרנות השתלמות, תכלול גילוי נאות לפעילויות וליתרות הנאמנויות בדוחות הכספיים, בין היתר, כפי המופיע בחוזר הרשות דוחות כספיים 2008-3, נספח ט' עמ' 66.
5. חברה נדרשת לפעול להתאמת יתרות מלאה עם המדינה, רשויותיה וחברות ממשלתיות אחרות ובעלי עניין אחרים. לא התקבלו אישורי יתרה בכתב מהגורמים המוסמכים מטעם הגורמים הנ"ל, תיתן לכך החברה גילוי בדוחות הכספיים, בכפוף למהותיות.
6. החברה תיתן ביטוי בדוחות הכספיים בנוגע לנכסים (מקרקעין ומחוברים) כמפורט להלן:
  - 6.1. החברה תיתן גילוי נאות בדוחות הכספיים לזכויותיה בנכסים מהותיים (מקרקעין ומחוברים) שבידיה או שמופעלים/מוחזקים על ידה עבור המדינה או אחרים לרבות נכסים שיש או שהיתה מחלוקת בעבר עם מי מרשויות המדינה לעניין הזכויות בהם. גילוי זה יכלול את פירוט זכויות החברה בנכסים אלו (בעלות, חכירה ולאילו מועדים, נאמנות וזכויות אחרות) וכן תנאים, הגבלות או מחויבויות שיש לחברה בנוגע לנכסים אלו (חובת העברה למדינה, חובת קבלת אישור להעברת זכויות בהם וכו').
  - 6.2. פירוט זכויות המדינה בנכסים הנ"ל.
  - 6.3. פירוט זכויות אחרים בנכסים הנ"ל.
  - 6.4. מועד יצירת הזכויות בסעיפים 6.1-6.3 לעיל.
  - 6.5. מצב הרישומים או האישורים שנתקבלו או ניתנו בנוגע לזכויות הנ"ל כגון רישום או אישור בעלות או חכירה או נאמנות, שכירות מוגנת או ברשות, צווי תפיסה/סגירה/אחר, רישום הערת אזהרה בטאבו ובכל מקום רלוונטי אחר ובהתאם להוראות כל דין.
  - 6.6. מחלוקות, אם קיימות, לגבי הנכסים והזכויות הצמודות לנכסים.
  - 6.7. החברה תיתן גילוי נאות בדוחות הכספיים על קיומם של נכסי מקרקעין שאינם משמשים באופן כלכלי לפעילות החברה ושהשימוש בהם ביחס לפוטנציאל הינו חלקי ו/או התמורה בגינם הינה חלקית ואינה משקפת תמורה ריאלית נאותה.
  - 6.8. החברה תיתן גילוי נאות בדוחות הכספיים ובדוחות הדירקטוריון על פעולות איתור זיהוי ורישום נכסים, שנעשו בתקופה המדווחת ועל פעולות איתור זיהוי שיש לבצעם וטרם נעשו.
  - 6.9. החברה תיתן גילוי בדוחות הכספיים לנכסים מהותיים שלהערכתה קיים לגביהם פער מהותי בין שוויים ההוגן לבין ערכם בדוחות הכספיים, ובכלל זה בהתאם לתוצאת בדיקת שמאי או הערכת שווי שנעשו או הערכות לצורכי ביטוח, אם נעשו.
  - 6.10. נעשתה שמאות או הערכת שווי מהותית (כהגדרתה בנספח), יימסרו אלו לדירקטוריון ולרשות, יחד עם כל פרט רלוונטי לבחינת סבירותם, נכונותם, מיומנות ואי תלות מבצעים, זמן סביר קודם לדיון בטיטות הדוחות הכספיים בדירקטוריון החברה והדירקטוריון יבחן את סבירותם ויוודא שלא ייכלל בהם פרט מטעה כאמור בסעיף 8.1 להלן.
  - 6.11. החברה תיתן גילוי בדוחות הכספיים ליישום הוראות רשות החברות לכללי דיווח ובקרה, לגבי מקרקעין ומחוברים בחברות הממשלתיות בהתאם לחוזר דוחות כספיים 2006-3 מיום 17 בספטמבר 2006.
7. נעשו שמאות או הערכות שווי, והשמאות או הערכות השווי הינן מהותיות, כאמור לעיל, לעניין הערך של פרטים בדוחות הכספיים, יצורפו השמאות או הערכות השווי המהותיות לדוחות הכספיים וינתן גילוי, בין היתר, לעניינים הבאים כמפורט בחוזר הרשות דוחות כספיים 2008-3 בנספח ח' עמ' 65.
8. אי הכללת פרטים מטעים בדוחות כספיים ומידע נלווה של חברות ממשלתיות:
  - 8.1. חברות ממשלתיות נדרשות לוודא, כי בדוחות הכספיים ובמידע הנלווה המוגש על ידיהן לא ייכלל פרט מטעה לרבות, מידע העלול להטעות קורא סביר של הדוחות הכספיים והמידע הנלווה להם.
  - 8.2. בדוחות הכספיים יצוין במפורש, כי המציגים הכלולים בדוחות הכספיים ובמידע הנלווה הינם באחריות החברה בלבד ואין הם מחייבים את מדינת ישראל.
9. עסקאות עם מדינת ישראל, רשויותיה וחברות ממשלתיות אחרות:
  - חברה ממשלתית תיתן גילוי נאות בדוחותיה הכספיים לגבי עסקאות עם מדינת ישראל, רשויותיה וחברות ממשלתיות אחרות כולל

דין וחשבון על החברות הממשלתיות

עיקרי הדוח

- היתרות בגינן, לרבות אופן הטיפול החשבונאי בעסקאות ויתרות אלו. על החברה לוודא, כי העסקאות יוצגו בהתאם למהותן (עסקאות עם המדינה כריבון, כבעל עניין וכיוצא בזה) מקום שישנה אי בהירות בנושא יש לתת לכך גילוי בדוחות הכספיים ולפעול בתאום עם הרשות ויתר הגופים הממשלתיים להסרת אי הבהירות האמורה, לדעת החברה.
10. גילוי לגבי ההערכות לבחינת המעבר ליישום כללי החשבונאות הבינלאומיים (תקני IFRS):
חברה ממשלתית תיתן בדוחותיה הכספיים גילוי תמציתי למצב תהליך ההערכות בהתאם לרשימת נושאי ההערכות כאמור בעמ' 24-27 בחוזר הרשות דוחות כספיים 3-2008.
11. גילוי לגבי ההערכות לדיווח על פרטי ההיערכות לדיווחים על הבקרה הפנימית לגבי דיווח כספי:
חברה ממשלתית תיתן בדוחותיה גילוי תמציתי להערכות לדיווחים על הבקרה הפנימית בהתאם לרשימת נושאי ההיערכות כאמור בעמ' 23-24 בחוזר הרשות דוחות כספיים 3-2008.
12. המשך התהליכים להגברת שיפור הבקרה בחברות והבטחת נכונות הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון.
בהמשך לחוזר דוחות כספיים 1-2008 בנוגע לתקנות החברות הממשלתיות (דוחות נוספים בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי) התשס"ז-2007, אשר נערכו על בסיס עקרונות SOX 404 נדרשות חברות אשר התקנות האמורות חלות עליהן להגיש את הדוחות הנוספים כאמור בתקנות המצורפות לחוזר האמור. בתקופת המעבר, המתחילה במועד פרסום התקנות - 31.12.2007, ומסתיימת עם הגשת הדוח הנוסף הראשון, החברות שהתקנות האמורות חלות עליהן תצרפנה לדוחותיהן הכספיים (השנתיים והרבעוניים) דוח בדבר פרטי ההתקדמות בהיערכות של החברה כולל שלבים ולוחות זמנים להגשת הדוחות הנוספים.
13. בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות (דוח נוסף בדבר הפעולות שנקטו והמצגים שניתנו להבטחת נכונות הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון) התשס"ו-2005 ולחוזר הרשות דוחות כספיים 3-2008, ייכללו בדוחות הכספיים הצהרות מנהלים של האחראי על ענייני כספים בחברה, מנכ"ל החברה, יו"ר הדירקטוריון (ובהיעדרו יו"ר ישיבת הדירקטוריון בה אושרו הדוחות הכספיים).
בעמ' 23 בחוזר האמור לעיל נדרשה החברה לוודא את קיומן של בקורות בנוגע לנדרש בהצהרות, בין היתר, על ידי קביעת נהלים לצורך החתימה על ההצהרות. בנספח ז' לחוזר הרשות דוחות כספיים 3-2008 ניתנו הגדרות הרשות ביחס למונחים הכלולים בהצהרות.
יש לתת גילוי להיערכות החברה לעמידה בהגדרות אלו ולבקורות ולנהלים האמורים.
14. רואי החשבון המבקרים נדרשים לציין בחוות הדעת על הדוחות הכספיים את הכללת המידע שנדרש בחוזרי הרשות בדוחות הכספיים.
יש להדגיש, כי הדיווח הכספי כולל תמצית בלבד של הדוחות הכספיים וכי יש לעיין במלוא הדוחות הכספיים ובביאורים הנלווים על מנת להתייחס כראוי לנתונים המוצגים. אין בהכללת נתונים מתוך הדוחות הכספיים או בהכללת נתונים אחרים בנוגע לחברות, שנערכו או נמסרו על ידי החברות, משום הסכמה או אישור הרשות לנתונים ולאמור בדוחות הכספיים של החברות או לאמור בנתונים אחרים בנוגע לחברות שנכללו בדין וחשבון על החברות.
- בסיסי הדיווח לפיהם נערכים הדוחות הכספיים של החברות הממשלתיות נחלקים לשלוש קטגוריות משנה:
א. חברות העורכות דוחות בשקלים מדווחים הכוללים סכומים מתואמים לשינויים בכוח הקנייה של השקל עד למועד המעבר (31 בדצמבר 2003) בתוספת סכומים בערכים נומינליים שנוספו לאחר מועד המעבר ובניכוי סכומים שנגרעו לאחר מועד המעבר.
ב. חברות העורכות דוחות במטבע חוץ. בקטגוריית משנה זו נמנות כיום בין היתר התעשייה האווירית ואשרא - החברה הישראלית לביטוח יצוא בע"מ.
ג. חברות שירותים ציבוריים מפקחות (Public Utilities) העורכות דוחות כספיים בהתאם לשיטת התקינה החשבונאית האמריקאית (המוצאת ביטוי, בין היתר, ב-FAS 71 ובמדינות נוספות מחוץ לארה"ב, לרבות בישראל בסקטור החברות הממשלתיות בעיקר חברת החשמל ומקורות), הגורסת כי יש לתת ביטוי לרגולציה בדוחות הכספיים המשמשים כבסיס לקביעת התעריפים שלפיהם נקבעות כל הכנסות החברות כדוגמת חברות החשמל ומקורות, בהיותן חברות שירותים ציבוריים חיוניים למשק. בחברות אלו קביעות הרגולטור מהוות סימולציה או אמת מידה (Benchmark), תחליפית לתנאי שוק והן (ולא תנאי שוק חופשי) יוצרות לחברות את הכנסותיהן.

עיקרי הדוח

ד. בחברות אלו, נערכו דוחות מתואמים להשפעת השינויים בכוח הקנייה של השקל תוך התאמות הדיווח לבסיס קביעת הכנסותיהן כאמור. למרות שמדובר רק בשתי חברות, אלו הן החברות מהגדולות במשק הכוללות כיום כמונופול את רובו המכריע של משק החשמל והמים בישראל.

להלן אופי התרגום לשקלים שבוצע בדוחות הכספיים של החברות שדיווחו במטבע חוץ (בהתאם להבהרה מס' 4 של המוסד הישראלי לתקינה חשבונאית):

1. נכסים והתחייבויות הכוללים במאזן ליום 31 בדצמבר 2007 וליום 31 בדצמבר 2006, תורגמו לפי שער הסגירה ליום המאזן של מטבע הדיווח ביחס לשקל.
2. הכנסות והוצאות הכוללות בדוח רווח והפסד לשנה שנסיימה ביום 31 בדצמבר 2005-2007 תורגמו לפי שער חליפין ממוצע בתקופת ביצוע העסקאות.
3. הון המניות, קרנות הון ויתרת העודפים, כפי שנכללו בדוחות הכספיים עד וכולל הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2003, תורגמו לפי שער החליפין ביום 31 בדצמבר 2003.
4. שינויים שחלו בקרנות הון מיום 1 בינואר 2004 ואילך, תורגמו לפי שער החליפין במועד היווצרותם.

כל הפרשי התרגום שנוצרו, מוכרים ישירות בהון העצמי בסעיף נפרד "הפרשים מתרגום הדוחות הכספיים ממטבע הדיווח לשקלים". הפרשי תרגום אלו מהווים חלק מפריטי הון העצמי של החברה ולא יוכרו בעתיד בדוח רווח והפסד.

מספרי ההשוואה בדוחות כספיים אלו לשנה שנסיימה ביום 31 בדצמבר 2003 מוצגים כשהם מותאמים לשער החליפין של הדולר ליום 31 בדצמבר 2003.

השינויים בכוח הקנייה הנ"ל נמדדו בהתאם לעליית מדד המחירים לצרכן או בהתאם לשינויים בשער החליפין של הדולר לעומת השקל.

יצוין, כי בשנת 2007 העלייה במדד המחירים לצרכן היתה בשיעור של 3.4% (לעומת ירידה של כ-0.1% בשנת 2006 ועלייה של כ-2.4% בשנת 2005), וכן ירידה של כ-9% בשער החליפין של הדולר בהשוואה לשקל (לעומת ירידה של 8.2% בשנת 2006 ועלייה של 6.85% בשנת 2005). ברבעון הראשון של שנת 2008 היתה עלייה במדד בסך של כ-0.1% וירידה של 7.6% בשער החליפין של הדולר.

השנים 2006-2007 התאפיינו במגמת ירידה בשער החליפין של הדולר בניגוד לעלייה בשער החליפין של הדולר בשנת 2005. לשינויים בשער החליפין על הדולר לעומת השקל ולפערים בין שינויי המדד לבין השינויים בשער הדולר ישנה השפעה מהותית על התוצאות העסקיות בחברות שהמטבע הפונקציונאלי שלהן הינו הדולר (כדוגמת אל-על נתיבי אוויר לישראל בע"מ והתעשייה האווירית לישראל בע"מ) לעומת חברות שדוחותיהן הכספיים תואמו עד ליום 31 בדצמבר 2003 על פי מדד המחירים לצרכן (כדוגמת: בזק החברה הישראלית לתקשורת בע"מ, בתי זיקוק לנפט בע"מ, תשתיות נפט בע"מ וחברות מקרקעין).

התיסוף הריאלי של השקל לעומת הדולר בשנים 2006-2007 בשיעור של כ-9.0% וכ-8.2% בהתאמה, מהווה ניגוד למגמת הפיחות הריאלי של השקל בשנת 2005. השלכות מהותיות של התיסוף הריאלי בשנת 2007 על השקל לעומת הדולר הינן:

1. השפעה שלילית על הרווח לגבי חברות, שחלק ניכר מהכנסותיהן מיוצא הינו בדולרים, בעוד שחלק ניכר מהוצאותיהן (שכר, כלליות וכו') הינו בשקלים.
2. השפעה חיובית על הרווח לגבי חברות שלהן התחייבויות בדולרים, אשר גדלו כתוצאה מהתיסוף הריאלי של השקל על פיו נערכו הדוחות הכספיים.

עיקרי הדוח

2. היערכות החברות הממשלתיות ליישום כללי החשבונאות הבינלאומיים (IFRS)

החלטת הממשלה מיום 5 באוגוסט 2004 בק/70 מס' 2375 קבעה, כי: "התקינה החשבונאית הכללית, לגבי החברות הממשלתיות הינה התקינה של הסקטור הפרטי. התקינה הייחודית לחברות הממשלתיות, הינה בנוסף לתקינה של הסקטור הפרטי או כהרחבה, או כחידוד של נושאים ספציפיים לחברות ממשלתיות, כמפורט בחוזרי הרשות. התקינה הייחודית לחברות הממשלתיות תבצע בהתאם לחוק. הרשות תמשיך להסתייע בצוותים מקצועיים שהוקמו על ידה לצורך זה."

כידוע, המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות החליט בחודש נובמבר 2005, כי החל מראשית שנת 2008 יחולו בתאגידים נסחרים בישראל כללי החשבונאות הבינלאומיים (IFRS) במקום הכללים והתקנים החשבונאיים הקיימים היום. מהלך זה הינו חלק מתהליך בינלאומי של האחדה (CONVERGENCE) של כללי הדיווח הכספיים. מטרת תהליך זה הינה, בין השאר, הגברת השקיפות בדוחות הכספיים ועידוד השקעות בינלאומיות. והוא משתלב, בין היתר, עם יעדי השקיפות, ההפרטה והשינויים המבניים עליהם מופקדת הרשות.

בהתאם להחלטה זו, פורסם בחודש יולי 2006 תקן חשבונאות מס' 29 הקובע, כי ישויות הכפופות לחוק ניירות ערך ומדווחות לפיו, יערכו את דוחותיהן הכספיים לפי תקני IFRS לתקופות החל מיום 1 בינואר 2008 (כולל אפשרות לאימוץ מוקדם) למעט, ישויות ישראליות הנסחרות בבורסת בחו"ל המנויות בתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים של תאגידי חוץ), התשס"א-2000, ואילו ישויות שאינן כפופות לחוק נייע יכולות לערוך את דוחותיהן הכספיים לפי תקנים אלו החל מהדוחות הכספיים שיפורסמו לאחר 31 ביולי 2006.

בהתאם לחוזר הרשות מינואר 2006 נדרשו החברות להגיש דוח על היערכות ליישום כללי החשבונאות הבינלאומיים לדיווח כספי (תקני IFRS). בחוזר זה נדרש כי, דוח זה יכול, בין היתר, את ההבדלים המהותיים בין כללי הדיווח הקיימים בחברה לבין אלו הנדרשים בהתאם לתקינה הבינלאומית, כולל בחינת המשמעויות וההשפעות של ההבדלים על הדוחות הכספיים וסקירה של ההליכים הנדרשים לביצוע ההתאמות.

בחודש אוקטובר 2006 תוקנו תקנות נייע, במסגרת הוראת שעה, באופן המבטל הוראות שהיו קיימות בתקנות נייע (עריכת דוחות כספיים) ובתקנות נוספות לגבי חברות המיישמות את תקני IFRS. תיקון זה משתלב עם תקן 29 של המוסד לתקינה בחשבונאות האמור לעיל.

1. יישום תקני ה IFRS, תקני ה FASB ותקנים ישראליים בסקטור הפרטי ובחברות הממשלתיות:

1.1. בהתאם להחלטת הממשלה מס' בכ/70 הני"ל ולאור השינויים בנוגע לכללי החשבונאות בישראל ובעולם עולה הצורך לבחון את התקינה הקיימת והמתפתחת בסקטור הפרטי ואת התקינה הייחודית לחברות הממשלתיות שתתווסף לתקינה בסקטור הפרטי או כהרחבה או כחידוד של נושאים רלוונטיים בחברות הממשלתיות.

1.2. בסקטור הפרטי, כולל בתאגידים נסחרים מתקיימות כיום שלוש מערכות כללי חשבונאות עיקריות: תקני IFRS, תקני FASB ותקנים ישראליים:

1.2.1. כללי חשבונאות אמריקאים (FASB) - מרבית החברות הישראליות הנסחרות בחו"ל ו/או במקביל גם בבורסה לנייע בתל-אביב (כולל חברות הפועלות בענפי פעילות החברות הממשלתיות או המתחרות בהן) מדווחות לפי הכללים האמריקאיים מתוקף היותן נסחרות בארה"ב. מצב זה, אמור להמשיך ולהתקיים לאור האמור בתקן 29 והתיקונים בתקנות נייע בנוגע לעריכת דוחות כספיים. כמו כן, הבנקים הישראליים אימצו כללים אמריקאיים בסוגיות הדיווח המרכזיות כמו מכשירים פיננסיים.

חלק מהחברות הממשלתיות, בעיקר חברות שירותים ציבוריים וחברות יצוא בתחום התעשייה הביטחוני, אימצו חלקית כללים אמריקאיים או מדווחות בדולרים. לכך יש להוסיף, כי מתקיים תהליך האחדה (CONVERGENCE) בין תקני ה IFRS לתקני ה FASB האמריקאיים, תהליך הדורש התייחסות לשניהם בנוגע לתקינה שתישם בחברות ממשלתיות.

עיקרי הדוח

1.2.2. בתחילת 2007 הודיע המפקח על הבנקים לתאגידים הבנקאיים כי:

- א. כוונתו לקבוע באופן שוטף הוראות ליישום תקנים ישראלים שמפרסם המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות, המבוססים על תקני ה-IFRS שאינם נוגעים לליבת העסק הבנקאי.
- ב. במחצית השנייה של שנת 2009 יפרסם החלטתו לגבי מועד היישום של תקני IFRS הנוגעים לליבת העסק הבנקאי. זאת כאשר הוא מביא בחשבון את תוצאות תהליך האימוץ של תקנים אלו בישראל מחד ואת התקדמות תהליך ההתכנסות (convergence) בין תקני IFRS לבין התקנים האמריקאיים מאידך.
- ג. לפיכך, בהתייחס לליבת העסק הבנקאי, דוחות כספיים של תאגיד בנקאי הערוכים לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו ימשיכו להיות ערוכים על בסיס התקנים האמריקאיים שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור.

1.2.3. לתקני החשבונאות הבינלאומיים IFRS ישנם מספר מאפיינים:

- א. מדובר בתקנים חדשים יחסית (הדוחות הראשונים על בסיס IFRS באירופה נערכו בשנת 2005).
- ב. תקני ה-IFRS, הנמצאים בתהליך של פיתוח ושינוי מואצים, מתבססים עדיין במידה רבה על התקני הבינ"ל הקודמים (IAS's), המאפשרים בחירה בין מספר חלופות חשבונאיות. הצורך בבחירה קיים גם בתקני IFRS והוא נדרש גם בהערכות החברות הממשלתיות. עד למועד דוח זה הותקנו שמונה תקני IFRS וקיימים עשרות תקני IAS שלגבי חלקם בוצעו תיקונים ברמה כזו או אחרת. בשלב זה מתקיים הליך תיקונים משותף ומואץ של ה-IASB והארגון האמריקאי FASB במגמת יצירת האחדה (CONVERGENCE) בין שתי מערכות התקנים המיועד להסתיים עד שנת 2011, כך שחברות אשר ידווחו לפי IFRS יהיו רשאיות להנפיק ולדווח בארה"ב ללא צורך בהתאמה כללית החשבונאות האמריקאיים. תהליך אימוץ תקני ה-IFRS כולל תהליך האחדה כאמור, הכולל כיום חלק ניכר מהמדינות המפותחות והמתפתחות, אולם, בשלב זה, לא ניתן לקבוע את מידת הצלחתו ואת התוצאות הסופיות של תהליך ההאחדה. כך למשל, יתכן שלגבי כללים מסוימים יאומצו בסופו של דבר כללים אמריקאים או שיאומצו שינויים, דבר המחייב זהירות בבחירת החלופות המתאימות.

1.2.4. במדינות האיחוד האירופאי אשר יזמו לראשונה את תקני ה-IFRS אין עדיין אימוץ מלא ומראש של תקנים אלו ולאישור כל תקן IFRS נדרש אישור הפרלמנט האירופאי. כך למשל, התיקונים ל-39 IAS (הדן במכשירים פיננסיים) אושרו באופן חלקי ועל כן בחוות דעת IFRS במדינות האיחוד האירופאי מדווח על יישום IFRS כפי שאומץ באירופה. מצב דומה של אימוץ חלקי או הדרגתי קיים במדינות מפותחות נוספות כדוגמת קנדה, לה תקני חשבונאות מתקדמים יחסית אשר החליטה על מעבר הדרגתי ל-IFRS תוך ארבע שנים (עד לשנת 2011) תוך השארת דרגות חופש לממשלה הקנדית לאי אימוץ תקנים מסוימים. הליך אימוץ הדרגתי דומה למשך מספר שנים, נעשה ע"י מדינות גדולות כדוגמת הודו, ברזיל, סין ורוסיה.

1.2.5. מאפיין עיקרי של תקני ה-IFRS הוא שהם מבוססי עקרונות (PRINCIPLE BASED) ומאפשרים לעיתים בחירת מספר חלופות (כולל חלופות העונות על אלו הקיימות בתקינה האמריקאית).

1.2.6. כחלק מהיערכות ליישום תקני ה-IFRS נדרשת היערכות לבחינת ההשלכות המאקרו כלכליות. לדוגמה, חברות תשתית שתעריפיהן ולפעילותן השפעה ברמה הענפית משקית וברמה המאקרו כלכלית (כדוגמת חברות שהן מונופול בתחומי החשמל והמים) או התאמת דיווחי המס בסביבת ה-IFRS לאור ההשלכות המאקרו כלכליות.

1.2.7. יצוין כי גם רשויות המס בישראל לא אימצו בשלב זה את תקני החשבונאות הבינלאומיים משיקולים מאקרו כלכליים. עוד יצוין כי רשויות המס באנגליה, למשל, חוקקו חוקים בשנים 2004-2006 לאור המעבר לתקינה החשבונאית הבינלאומית IFRS משיקולים מאקרו כלכליים, זאת כדי להבטיח כי חברות שבחרו לאמץ את התקנים הבינלאומיים ישלמו סכומי מס דומים בקירוב לאלו של החברות הממשיכות ביישום כללי החשבונאות הקודמים.

דין וחשבון על החברות הממשלתיות

עיקרי הדוח

1.2.8 תקני IFRS, אשר הוחלו על מרבית החברות שחוק ניירות ערך חל עליהן ובכלל זה חברת החשמל, החל משנת 2008, אינם כוללים כיום תקן מקביל לתקן האמריקאי לחברות בפיקוח FAS 71 אשר עוסק בהתאמת טיפול חשבוני מסוים בדוחות הכספיים למדיניות התעריפים והרגולציה בחברות שירותים חיוניים לציבור מסוגה של חברת החשמל. על כן, ביום 22 ביוני 2008 נחתמו תקנות המאפשרות לחברת החשמל הארכת התקנות הקודמות בדבר עריכת דוחות כספיים על בסיס מתואם מיום 31 בדצמבר 2007 ועד ליום 31 בדצמבר 2008.

תקני IFRS מצויים בתהליך אינטנסיבי של פיתוח והאחדה עם תקני הדיווח בארה"ב (תהליך האמור להימשך עד שנת 2012) ובשלב ביניה או אימוץ חלקי על ידי מרבית המדינות המפותחות בעולם וגורמים במשק הישראלי כדוגמת מערכת הבנקאות, מערכת המס והחברות הממשלתיות.

2. לאור האמור לעיל, להלן הקווים המנחים לגבי הערכות החברות הממשלתיות ליישום תקני ה-IFRS:

- 2.1 מיפוי וזיהוי רשימת כל הנושאים ורכיבי הדוחות הכספיים העשויים להיות מושפעים מהמעבר לתקני ה-IFRS.
- 2.2 הצגת אופן הטיפול הקיים לגביהם כיום בדוחות הכספיים.
- 2.3 החלופות לטיפול הקיימות לגביהם בהתאם לתקינה הבינ"ל (IFRS).
- 2.4 החלופה שבכוונת הנהלת החברה להציע ליישם.
- 2.5 השפעת החלופה המוצעת וחלופות אחרות על הדוחות הכספיים ביחס למצב הקיים כיום.
- 2.6 הסבר תמציתי לכוונת הנהלת החברה לבחור בחלופה האמורה.

החברות הממשלתיות נדרשו לתת בדוחותיהן הכספיים גילוי תמציתי למצב תהליך ההיערכות בהתאם לרשימת נושאי ההערכות כאמור לעיל.

3. היערכות החברות הממשלתיות לדיווחים על הבקרה הפנימית לגבי דיווח כספי:

הניסיון שהצטבר מיישום הצהרות המנהלים בדבר הפעולות שנקטו והמצגים שניתנו להבטחת נכונות הדוחות הכספיים ודוח הדירקטוריון החל מהדוחות הכספיים לשנת 2003 ואילך הראה שבעקבות ההצהרות חל שינוי חיובי בחברות רבות בגישת המנהלים לבדיקת נכונות הדוחות הכספיים ודוחות הדירקטוריון ולבקורות הגילוי הנדרשות. ההצהרות גרמו לשינויים הבאים בדפוסי ההתנהגות של מנהלים ועובדים הכפופים להם, להלן מספר דוגמאות:

1. התייחסות זהירה ודקדקנית יותר של נושאי משרה ביחס לאישור הדוחות הכספיים ודוחות הדירקטוריון.
2. התייעצות עם מומחים לגבי יישום הנהלים וביצוע התהליכים והבקורות הדרושים לצורך ההצהרות.
3. שינויים חיוביים בדפוסי התנהגות של נושאי משרה המטילים על מנהלי מפעלים, מנהלי חטיבות, מנהלים זוטרים ובעלי תפקידים רלוונטיים אחרים, בדיקת נאותות ולקחת אחריות על הגילוי לגבי עניינים שבתחומי אחריותם.
4. "גיבוי חתימות במסגרת מעקב בקורות הגילוי" - תהליך גיבוי חתימות במסגרת מעקב בקורות הגילוי, כאשר מנהלים בדרגות הבכירות חותמים על הצהרות מנהלים תואמות בהתחשב בתפקידיהם במסגרת מערך בקורות הגילוי לאלו הכלולות בדוחות הכספיים וכגיבוי להצהרות הכלולות בדוחות הכספיים, ואילו המנהלים בדרגה בכירה פחות חותמים על ההליכים להם הם אחראים.
5. הגברת מרכיבי הפיקוח ובקורות הגילוי והגדרת מטריצת האחריות הארגונית לגבי כל העניינים העשויים להיות רלוונטיים לדיווח הכספי.
6. החברות נדרשו לוודא את קיומן של בקורות לגבי הנדרש בהצהרות האמורות, בין היתר, על ידי קביעת נהלים לצורך החתימה עליהן. כך למשל, הובהר ע"י הרשות, כי המינוחים "ליקויים משמעותיים" ו"חולשות מהותיות" הכלולים בהצהרות הינם מינוחים מקצועיים שפורטו בחוזרי הרשות ואיתור ליקויים וחולשות אלו, אם קיימים, נעשה בהתאם למודלי בקרה מקובלים להערכת הבקרה הפנימית על דיווח כספי והאפקטיביות שלה, כדוגמת מודל COSO.
7. בהתאם לתקנות החברות הממשלתיות (דוחות נוספים בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי) התשס"ח-2007 נדרשות החברות לצרף בתקופת המעבר המתחילה במועד פרסום התקנות ומסתיימת עם הגשת הדוח הנוסף הראשון, לדוחות השנתיים או הרבעוניים דוח בדבר פרטי התקדמות בהיערכות של החברה, כולל שלבים ולוחות זמנים.

עיקרי הדוח

הגשת הדוחות הנוספים בהתאם לתקנות תחול על החברות שמתקיימים בהן לפחות אחד מהתנאים הבאים:

1. סך ההכנסות השנתיות בדוחות הכספיים עולה על 400 מיליוני ש"ח.
2. היקף הנכסים בדוחות הכספיים עולה על 400 מיליוני ש"ח.
3. ערך הנכסים או הפרויקטים המופעלים או מנוהלים על ידי החברה, עברה או עובר המדינה או עבור אחרים עולה על 400 מיליוני ש"ח.

לדוח הנוסף יצורף דוח של רואה החשבון המבקר שיכלול את חוות דעתו בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי בחברה ובדבר החולשות המהותיות שהוא זיהה.

הדוחות האמורים יצורפו לדוחות השנתיים הכוללים דוחות כספיים לתקופה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2009 ואילך או במועד אחר שהורה עליו שר האוצר לגבי חברה מסוימת מנימוקים שיפורטו.

8. בחוזר המבקר הפנימי 1-2008 מיום 2 במרץ 2008, נקבעו כללים בנוגע לבחירת מבקר פנימי באופן שיחזק את עצמאותו ואי תלותו וישפר את רמת הביקורת הפנימית בחברות ממשלתיות. על-פי חוזר זה נדרש לבצע, בין היתר לקראת סוף השנה הרביעית למינוי המבקר הפנימי, בדיקת איכות הביקורת הפנימית על ידי גורם חיצוני שנבחר על ידי הדירקטוריון, לאחר היוועצות עם ועדת הביקורת.